

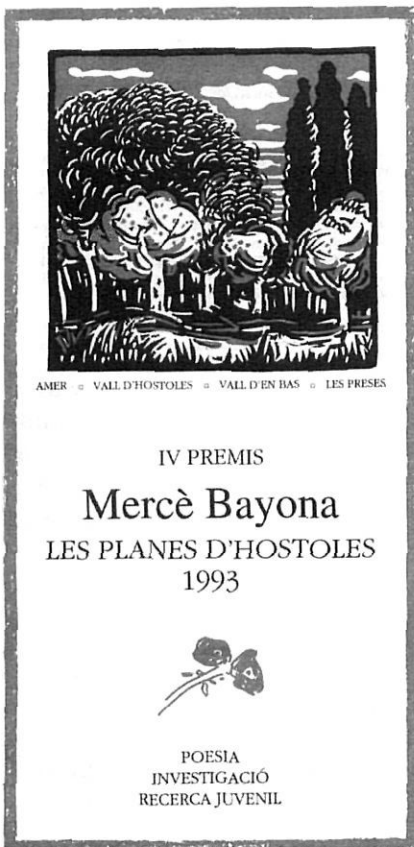
enamentaments han estat registrats com si fossin restitucions, tot i tractar-se d'actes jurídiques ben diferents.

Pel que fa als cognoms, els articles i preposicions que les precedeixen no en formen part, segons que assenyalen les «Normes d'utilització» incloses al llibre, que prometen de desaglutinar-los. Contra la norma establerta al volum hom hi troba «Sescala» i «Satrilla», com a cognom del bisbe originari de la família de Trilla; «Descamps» i «Descastell», i encara, «Dortal» per a un membre de la família Hortal de Llers. El zel desaglutinador, tebi pel que es pot veure, només ha arribat infelicitment a convertir el cognom Dorca en un «Orca, d'».

Per als noms jueus es permet la i grega (Efraym, Subayó, Aninay, Rabaya) i la h final (Issach, Astruch). Amb la particularitat que a l'«Índex» hom troba una colla d'Astruch, a continuació alguns Astruc cristians, i seguidament més Astruch jueus. La màquina prou devia alfabetitzar primer els cristians, però fou convenientment corregida per seguir una norma no escrita ni tampoc justificada.

Salvades aquestes esmenes hem d'aguarar-nos que avenci el coneixement de les ciències històriques que ha de permetre en el futur d'evitar els defectes de semblants publicacions.

Josep M. Marquès

Jornades sobre Caterina Albert

Actes de les primeres jornades d'estudi sobre la vida i obra de Caterina Albert i Paradís «Victor Català», celebrades a l'Escala els dies 9, 10 i 11 d'abril de 1992.

A cura d'Enric PRAT i Pep VILA.

Ed. Ajuntament de l'Escala i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993.

Aquesta obra ha vist la llum quan encara no havia passat un any després de les jornades d'estudi que reproduceix. Hem de felicitar els responsables editorials de l'Abadia de Montserrat i de l'Ajuntament de l'Escala per la rapidesa amb què l'han posada a l'abast dels interessats. Lligat amb això, destaquem també l'exquisit treball dels editors Enric Prat i Pep Vila per la feina esmerçada en els originals, en l'ordenació dels treballs, de les notes, en fi tot allò que va d'un piló de papers (o potser ara ja són disquets d'ordinador), escrits per 25 persones diferents, fins al llibre que ara podem llegir. Segurament el treball d'Enric Prat i Pep Vila, més la inevitable pela que s'ha hagut de fondre en l'edició, són els ingredients que han contribuït en la cuina relativament ràpida que ens han facilitat amb les Actes.

L'obra conté quatre conferències seguides de divuit comunicacions. La primera, de Jordi Castellanos, sobre la inserció de Víctor Català en el seu temps literari, o sigui en el modernisme; l'inòdit de la procedència rural de l'autora entre els escriptors de l'època; les hipòtesis sentimentals tan indestruïbles de Caterina Albert. Estudia i ofereix els poemes que signà amb el pseudònim de Virgili d'Alacseal (és a dir: Virgili de l'Escala), i l'evocació de l'edat d'or (l'època d'harmonia home-natura) en la poesia de Víctor Català; mostra la sinceritat de l'autora, més lligada al temperament individual que no pas a les exigències del realisme, del naturalisme, o de les prèdiques epistolars del paternal poeta Joan Maragall a qui l'escala feia cas només a mitges.

La segona, dita per Lluís Albert, presenta aspectes inèdits de Caterina Albert. Explica, a través de les cartes que transcriu, l'aspecte humà de la propietària rural en relació amb els seus masovers. L'inèdit poema *Insubmissió*, ofert aquí, autobiogràfic, del 1947, també resulta molt revelador del tarannà personal de la novel·lista, i de les mostres de la seva acti-

tud catalanista i de la dedicació generosa i cordial a la família i a la casa.

L'escriptora Núria Albó fa la tercera. Descriu com una noia benestant accedeix a la cultura en lloc de dedicar-se a les previsibles i interminables puntes de coixí, i com es fa literata gràcies a unes circumstàncies personals i familiars, per exemple l'actitud positiva del pare. Per això Caterina Albert no necessita ser ni rebel ni submissa respecte a les prohibicions que la societat del vuit-cents aplica a la dona. Se'n pot distanciar prou com per, seguint Flaubert, escriure amb el cap i no pas amb la flaccidesa d'unes cuixes sense músculs. Núria Albó ridiculitza els prejudicis dels homes que s'han ocupat de l'obra de l'escriptora, i dedueix que només una dona a tots els efectes podia haver inventat una Milla com la de *Solitud*, altrament un mirall d'ella mateixa. Això sí: una dona agosarada, actitud com a mínim rara en una noia del seu temps. Acaba Albó fent una relació entre els temes que tracta Víctor Català i la realitat actual de «culebrons» i altres misèries de la societat, avui urbana.

Núria Nardi en la quarta i última conferència tracta de la llengua. La llengua pròpia i la pròpia llengua de l'escriptora. Ens ofereix un pròleg que havia d'encapçalar l'obra en castellà *Retablo que Caterina Albert publicà el 1944*, i que restà inèdita per problemes amb la censura del moment. En aquest text, l'escala exposa opinions sobre la situació de la llengua catalana en aquells moments d'immèdiata postguerra. Núria Nardi, partint d'aquesta novetat i amb l'aportació d'altres testimonis, inicia un recorregut per la relació escriptora-llengua: la tria de la normativa fabriana, les relacions amb l'Institut d'Estudis Catalans, les consideracions de la llengua com a eina literària, etc. I també les alteracions poc ortodoxes que els editors han efectuat en els originals.

En les conferències hem assenyalat l'interès dels inèdits: les poesies de Virgili d'Alacseal, les cartes i poema que facilita Lluís Albert i el pròleg a *Retablo*. Seguim apreci-

els papers no editats o poc accessibles de Víctor Català que estudien i editen els investigadors, ara en l'apartat de les comunicacions: Núria Nardi facilita i repassa els textos periòdics sobre personatges, de reflexió i compromís, agrupats sota la denominació d'*Encumys*. Enric Prat recupera els articles publicats per Víctor Català i Joaquim Ruyra a *L'avi Muné*, setmanari de Sant Feliu de Guíxols. Pep Vila ofereix els que expressen les idees sobre la llengua que els escriptors catalans exposen en les revistes modernistes i noucentistes gironines. Finalment, Benjamí Bofarull ens posa a l'abast tot el que fa referència a Víctor Català i Empúries i que destaquen l'entusiasme que dedicà a les ruïnes, les excavacions, etc.

La novel·la estrella, *Solitud*, mereix molta atenció. Helena Alvarado n'especula la simbologia i Aurora Castells ofereix una ullada «comparatista» a dos nivells: l'històric (del temps de l'obra) i actual. Mariàngela Cerdà exposa unes atrevides projeccions «més enllà de l'imaginari», i Laura Gómez planteja un enginyós treball sobre similituds en l'obra (no comparacions, tal com aclareix). Juan José Ortega tracta les possibles estructuracions que hom pot establir en *Solitud*, i Dolors Madrenas i Joan M. Ribera comparen la novel·la amb *Sonata de primavera* de Valle Inclán, a més d'estudiar les idees estètiques de l'autora. La «segona» novel·la de Víctor Català, *Un film* (3.000 m), és tractada expressament per Rosa

Font, qui d'una banda ens fa veure els prejudicis amb què la crítica dels anys vint la rebé, i de l'altra l'anàliza des dels components fulletonescos, «fílmics» com diu el títol, urbans, tot plegat en un medi hostil a mig camí del naturalisme i el noucentisme.

A banda de l'atenció que mereixen les novel·les, Sofia Esteban i M. Carme Mas publiquen i estudien 23 cartes que es creuaren Caterina Albert i la també escriptora Dolors Monserdà. M. Lluïsa Julià estudia la identitat femenina que permet deduir-se de la mateixa informació que Víctor Català proporciona en les seves obres. Mercè Otero tracta dels monòlegs, especialment de *La infanticida*.

Caterina Albert era també pintora i dibuixant. A les *Actes* hi ha ben reproduïdes a color les obres que conté l'Arxiu Museu «Clos del Pastor» de l'Escala, al passeig, acompanyades aquestes il·lustracions d'uns peus i d'un estudi elaborats per Enric Tubert, i d'una anàlisi estètica elaborada per Carme Balliu, Sílvia Canalda, M. Carme Fortunato i Laura Mercader. L'aspecte plàstic de l'escriptora és poc conegut, és per això que el treball contribueix a difondre aquesta faceta, amb la qual cosa s'arrodona l'abast, diguem-ne totalitzador, del conjunt d'estudis literaris i humans que conformen l'obra.

En aquest aplec l'atzar del moment ha posat de manifest que la poesia i els contes de Víctor Català són els que tenen menys pre-

ferències: els estudiosos han prestat més atenció a la novel·la, especialment *Solitud*. Editors i promotors ja confien que en futures jornades els investigadors es dediquin també a aspectes per ara no tan atesos de l'obra. Amb tot, el present volum de les *Actes* ha de representar un inestimable referent per a universitaris que s'ha d'afegir als pocs estudis generals que existien: els de Josep Miracle, Manuel de Montoliu, M. Aurèlia Capmany i Jordi Castellanos. Núria Nardi, a l'acabament de l'obra, exposa el que ella anomena «cos més significatiu» de la seva recerca bibliogràfica sobre Víctor Català; sense ser, tal com aclareix, la llista exhaustiva que donarà a conèixer en una altra ocasió, representa un gran ajut per a l'investigador.

Els editors Prat i Vila en el pròleg parlen de l'arxiu de l'escriptora «que voldríem veure catalogat i a disposició dels estudiosos», i d'un dietari «que cal que sigui publicat sencer tan aviat com sigui possible». Castellanos també fa vots perquè «definitivament tots els papers de Caterina Albert puguin ser consultats pels estudiosos». Això que afecta l'obra de Víctor Català, recorda a tots l'episòdica fama dels manuscrits de Josep Pla, i ens recorda, sobretot als empordanesos, el que també passa amb l'obra del més gran poeta empordanès, notablement més oblidada, desatesa, exhaurida, incompleta, inaccessible, que la llegada per la prosista escalenca. És de suposar que no tot depèn de la bona voluntat de les persones:

BIBLIOTECA ABAT OLIBA

Actes de les primeres jornades d'estudi sobre la vida i l'obra de Caterina Albert i Paradís «Víctor Català»

Treballs presentats a les jornades celebrades a l'Escala a la primavera del 1992 patrocinades pel seu Ajuntament i per la Diputació de Girona. Vint-i-cinc estudiosos hi ofereixen més d'una vintena d'aproximacions a diversos aspectes de la personalitat i l'obra de Caterina Albert.

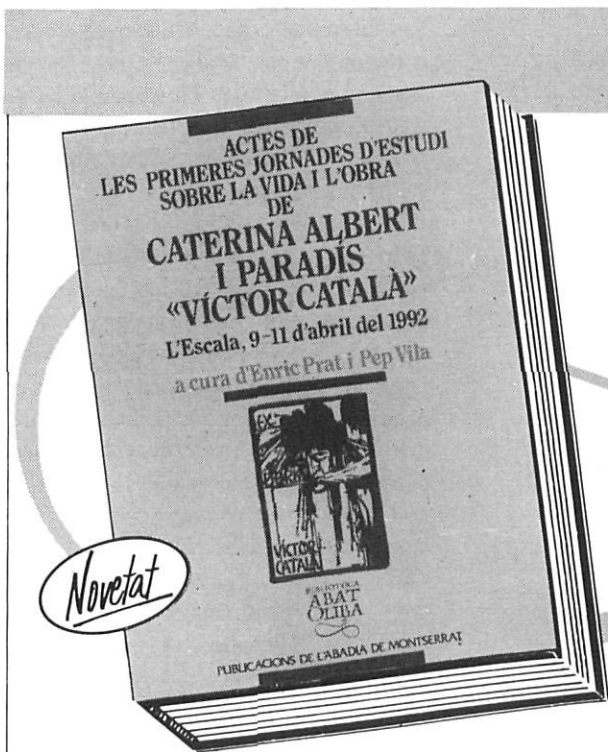
A la mateixa col·lecció:

Jordi Rubió i Balaguer, **Estudis de literatura catalana. Actes del sisè Col·loqui d'Estudis Catalans a Nord-Amèrica.**
Anna M. Blasco i Bardas, **Joan Maragall i Josep Pijoan. Edició i estudi de l'epistolari**

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Ausias Marc. 92-98, int. - Tel. 245 03 03 - Fax 447 35 94 - 08013 Barcelona
Distribució: L'Arc de Berà - Centre Difusor d'Edicions Catalanes

Llull. 10-14 - Tels. 300 32 51 - 300 33 00 - Fax 300 95 64 - 08005 Barcelona

per condicionar l'accés a papers, originals, provatures, inèdits, en fi, un material irrepetible i de gran fragilitat, deuen ser necessàries també garanties públiques, administratives. Facilitats, doncs, per part dels familiars i atenció per part de les institucions.

L'aspecte d'aquestes *Actes* deu oferir ben poques simpaties al lector corrent: presenta un gruix ofensiu i porta un títol que ocupa vuit línies, una obscenitat bibliogràfica apta només per a perversos, o sigui per a especialistes. Però conté conferències i comunicacions que, tot i les aportacions d'interès erudit, són perfectament compatibles amb la curiositat que el públic lector, lector de *Solitud* o dels *Drames*, pot tenir sobre els aspectes més humans, més socials, més viscuts, de Caterina Albert: l'actitud i opinions respecte a la llengua, les poques pistes que deixà sobre la seva vida íntima, i les deduccions, apreciacions que es fan a partir de detalls, les heroïnes que projecta en els llibres com a hipotètics aspectes de si mateixa, el catalanisme que professava, etc., que podrien ser llegits per més gent si accedissin a una edició popular

Joan Ferrerós

El paisatge de la cançó popular

Libre de cançons

(Crestomatia de cançons tradicionals catalanes)

Edició amb les melodies i els textos íntegres revisats i comentats a cura de Joaquim MAIDEU i PUIG.
Eumo Editorial. Vic, 1992, 585 pp.

Les cançons aplegades en aquest volum de gairebé sis-centes pàgines, a més de servir com a llibre que il·lustra i fa de complement al mètode de Ireneu Segarra de l'Escola de Pedagogia Musical, obre la porta a tots els interessats en la cançó popular, en una sàvia conjunció de lletra i música. La cançó popular és de gran importància per a la literatura i per a la música de Catalunya, aspecte aquest darrer que sovint s'oblida en detriment del text literari. Mantes vegades els romanços s'han divorciat de les tonades i així ens han arribat els textos incomplets

que trenquen la indissoluble unitat entre melodia i paraula.

El cançoner de cada país és el resultat d'uns fets, d'unes emocions, desigs i quimeres que la col·lectivitat ha fet seus, en els quals s'hi reflecteix la vida interior de l'home, vasta i complexa. De vegades, el poble n'admet unes referències però en refusa d'altres, amb uns processos modificadors que, per insospitats, se'ns escapen de les mans. Més tard, la transcripció d'un poema oral es convertirà en obra literària, més o menys fossilitzada. Podem dir que la cançó popular fa temps que ha fet el seu cicle vital i que s'ha mort. La creació i la transmissió s'han interromput, i la insinuació d'episodis vitals es verifica per altres camins. Els cantaires i els gèneres són ara ben diferents. S'ha estroncat el procés autòcton que feia avançar aquest gènere ancestral ja present en els poemes joglarescos. Ara només ens resta fer-lo reviure llegint la música i cantant la lletra d'aquesta crestomatia variada i plural.

Encara avui no s'ha acabat la polèmica sobre la gènesi i el concepte de «poesia popular». Estem lluny de la hipòtesi formulada pels romàntics que la veien com una creació espontània del poble. Per altres, la seva importància rau en aquest material que el poble ha fet seu i ha sabut conservar entre manlleus, afegits i refoses. Una branca d'investigadors més pessimistes entenen la cançó popular com una excrescència del folklore i li neguen qualsevol vincle amb la literatura. No es poden oblidar, però, les línies borroses, les interferències o implicacions entre folklore i literatura, o bé entre la literatura i el folklore.

Aquest *Llibre de cançons* de Joaquim Maideu, que com hem dit és un complement a l'ensenyança de la música, recull més de 250 melodies, en una tria equilibrada que antologa diversos tipus de cançó: la

93. LA CARTA DE NAVEGAR

Set vai-xells dei-xen Mar-se-lla per 'nar a
la ciu-tat d'O-rà: els uns ti-ren cap bor-
ras-ca i el camí dret va fal-tar. O-
hà! O-hé! que es perd la
car-ta, o hé! o-hà! car-
ta de na-ve-gar.

(EMLL III: AvCanç III)